

*Грозданка Гојков
Драгослав Херцег*

БОЛОЊСКА ДЕКЛАРАЦИЈА И ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ

алтернативни наслови:

(„ ПОДВОДНИ ГРЕБЕНИ“ БОЛОЊСКОГ ПРОЦЕСА)

Зашто овакав предлог наслова? Чини се провокативним, јер примена Болоњског процеса на нашу ситуацију ствара осећај да ту има доста непознаница, које би у нашим условима могле бити ти „подводни гребени“ и довести у опасност ефикасност читавог подухвата.

(ДРУГА СТРАНА МЕДАЉЕ ИЛИ ОТВОРЕНА ПИТАЊА БОЛОЊСКОГ ПРОЦЕСА)

У контекст за организовање дискусије на округлом столу под овим или другим радним насловом могло би ући и размишљање о учесницима скупа. Предлаже се да се на дискусију позову представници других академија из наше земље и окружења, као и из институција које се баве овим питањима и наших и европских научних асоцијација (тридесетак познатих аутора), те да им се у припреми овога скупа омогући да креирају питања за дискусију. Од позваних би се до маја 2006. год. формирао програмски одбор скупа, како би скуп могао да се уприличи до краја исте године.

Могућа питања за дискусију на округлом столу:

1. У којој мери смо ми као земља обавезни да хармонизујемо наш систем са системом универзитетског образовања у Европи? Или да другачије поставимо питање: јесмо ли обавезни да стремимо хармонизацији европског система универзитетског образовања, или је могуће ствари посматрати и тако што би се без негодовања гледало на чињеницу да, рецимо, Шведска, Француска, Немачка или нека друга европска земља чува свој систем образовања, а да се мења само оно што је неопходно, а то је регулисање проблема узајамног признавања диплома о високом образовању.

Овако посматрано једно од питања Болоњске декларације иде у правцу неких размишљања да је за овако нешто потребно, углавном, знати шта и како уче студенти у другим земљама.

2. Једна од помињаних непознаница је колико наша држава планира финансисјки да подржи промене подразумеване „Болоњским процесом“. Многе од држава које су кренуле у реформске токове подразумеване „Болоњским процесом“ сматрају да је за ово потребно издвојити скоро половину или чак и више буџета националних министарстава образовања. Шта наша Влада мисли још нисмо чули, а било би значајно да знамо то, као и шта друге земље у овом погледу чине. Овде се не мисли само на послове израде наставних планова и програма за степене бечелор и мастер, уређивање бодова према часовима и оптерећењу студената, него и на слање студената и професора на семестар, два у иностранство и сл.

3. Колико је усаглашен однос степена студија (бечелор и мастер) са постојећом номенклатуром занимања, као и са потребом да се изврше промене у систему образовања појединих, многих или већине струка. Какве су сада наше могућности да одредимо компетенције (активности, задатке) оних који заврше бечелор степен?

4. Постоје ли тешкоће при преласку са четворогодишњих бечелор студија у нашој земљи на трогодишње бечелор у другим земљама, како то извести, или, пак и унутар исте земље: како обезбедити мобилност четворогодишњих бечелора на трогодишње бечелор студије?

5. Да ли је могуће да са завешним бечелор студијама у једној области могу да се наставе студије у другој, сличној или не, и са каквим последицама- допунски испити , у којој мери и сл.?

6. Узимајући у обзир конструктивистичке метатеоријске приступе схватањима учења и филозофији образовања уопште, поставља се питање у ком односу се налазе часови предавања и самосталног рада студената?

7. Мобилност студената и професора могла би бити велики „подводни гребен“, јер је скопчана са значајним финансијама (бар што се наше земље тиче), а у Болоњској декларацији она је предвиђена као препорука, а не као обавезност, дакле без сигурније основе за остварење. Значи ли то да ће трошкове ове одреднице Болоњске декларације сносити сами студенти, односно професори, или да ће за већину она бити само декларативна могућност? Значи ли то да се очекује да ће студенти из Европе где је, углавном, бесплатно школовање долазити код нас и плаћати, или ће доћи они који се тамо нису могли уписати, односно нешто треће? Хоће ли се размена студената и професора комерцијализовати и бити ствар бизниса? Ово питање посебно долази у обзир ако се узме у обзир чињеница да се Болоња не заузима за комерцијализацију образовања? Асиметрија између значаја и других аспеката универзитета у Европи један је од аргумената да би било тешко реципроцитетом размене уредити ово питање.

8. Шта значи аутоматско признавање кредита међу универзитетима у Европи? Значи ли то да ће било који од њих без међусобно потписаних протокола о признавању, а то би, вероватно значило и увида у суштину онога што студент учи на оном другом, прихватити да изда диплому студенту који је студирао на више факултета претходно? Аутономност студената у креирању студија, утисак је да може доћи у конфликт са факултетима који буду постављали питање квалитета изнад овога претходног.

9. Које проблеме у себи носи питање узајамног признавања диплома о високом образовању (садржаји, критеријуми оцењивања...)?

10. Циљеви наше реформе високог образовања (уклапање у јединствен европски образовни простор, или да би наши свршени студенти могли себи лакше наћи посао у Европи)? По многима је ово олакшавање пута за одлив мозга студената и професора. Да ли ће на места наших најбољих, који ће отићи у Европу, са оне стране доћи исти квалитет?

11. У нашој земљи посебно је изражен проблем слабог познавања страних језика, што подразумева вишегодишњи интензиван рад на овом подручју и то на ранијим узрастима. Колико смо кадровски и финансијски спремни за ово, или колико ће ово Болоњски процес претворити у декларативне могућности за већину студената?

12. Да ли има смисла помињати и питање виза?

13. Шта значи јединствени европски систем оцењивања од 6 бала који одређује колико треба % да буде којих оцена? Колико је то у сагласју са савременим дидактичким и докимолошким тенденцијама и филозофијом образовања? Или на којој филозофији образовања ово почива?

14. Значи ли настојање на усаглашавању са захтевима Болоњског процеса усаглашавање до нивоа који подразумева губљење аутентичности факултета, односно универзитета?

15. У којој су мери до сада земље потписнице декларације унеле у своја акта елементе Болоњског процеса, наиме колико су те измене заиста промениле њихове системе високог образовања?

16. Које су предности Болоњског процеса у високом образовању из угла јединственог европског образовног простора, а које из угла појединаца? Назире ли се већа дехуманизација образовања на високом степену?

17. Хоће ли „Стара дама“ двостепеним високим образовањем остварити свој циљ - постизање боље конкурентности у стварању интелектуалне, културне, социјалне и техничке основе, или да ли јој је то, или нешто друго циљ, односно води ли ово томе, или нечему другоме?

18. Колико раздвајање једне дисциплине на модуле, замишљено као олакшање студенту у савладавању предмета, води разбијању излагања и целовитости дисциплине?

19. Значи ли то што се пажња у Болоњској декларацији не поклања пријемним испитима, као ни завршним да се они сматрају непотребним, те да се не сматра неопходним систематизација научног и дубље разумевање истог, дакле, ни успостављање система веза међу изучаваних питања одређене дисциплине?

20. Подразумевана шира употреба тестова знања наилази на подводни гребен којим се стваралаштво студената спутава или гура на маргину терањем да се студент усредреди на успешно решавање тестова - индивидуалне способности иду у други план у односу на постизање рејтинга на тестовима. Одређивање циљева у филозофији образовања која лежи у основи ставова којима се у

систему образовања студент ставља у функцију да бира онда кад нема довољно искустава и не зна шта бира, може да води ка питању колико ће студенти моћи правилно да процене шта им треба за успешне професионалне компетенције.

21. Колико ће агенције за процену квалитета били окренуте појединцу, његовој потреби да се боље снађе на „ветрометини“, у непредвидивости..., а колико ће узимати у обзир интересе послодаваца, захтеве пословног света, који од образовања све више очекује да удовољи функцији допуне капитала, да служи економском напретку друштва... (за висок ниво обуке није заинтересована Европа, народ или држава, него послодавци; да ли је њихов циљ исти као што су циљеви студената као индивидуа, или максимални профит? Идеје које деценије уназад промовише Европа (самоодређење, партиципација, солидарност...) нису до сада добиле прави смисао, ни јасно одређење, а нису ни оствариле функцију с којом су инаугурисане у земљама у којима је требало да промене социјалне и друге односе. Важе ли оне и данас, или које се основне педагошке, дидактичке или филозофске вредности налазе у основи декларације којом се настоји формирати јединствени европски образовни простор и која филозофија образовања стоји иза тога? Нису ли лепо срочени циљеви Болоњског процеса само декларативни?